

RICHTER GEDEON

a patikus,

aki meghódította a világot

Richter Gedeon életében semmit nem bízott a véletlenre, miközben életét az átlagnál többször írta át a véletlen. A sors kiszámíthatatlanságának köszönhető például, hogy a gyöngyösi városi könyvtár olvasótermében nem egy cukrász vagy egy órásmester, hanem éppen egy patikus lépett oda hozzá. 1891 nyarán ugyanis a szokásosnál több volt a lázas megbetegedés, Mersits Nándor patikusnak pedig gyakornokra volt szüksége.

Gedeon harmadik gyerekként született 1872. szeptember 23-án Ecséden a jómódú zsidó kereskedő Richter családba, és minden adott volt ahhoz, hogy szerető családban nőjön fel. Neki azonban nem maradhat emlékei erről az idillről, amely csak pillanatig tartott. A gyermekágyi láz két hét alatt elvitte édesanyját, rá egy évre pedig édesapja is meghalt kolerában.

A sors keserű ironiája, hogy a modern magyar gyógyszeripar megteremtőjének szülei két olyan betegségben hunytak el, amelyek hamarosan gyógyíthatóvá váltak. Kérdés azonban, hogy Richter Gedeon akkor is befutotta volna-e azt a pályát, amit, ha szülei életben maradnak. *Robert* és *Elizabeth Bjork*, a Los Angeles-i Kaliforniai Egyetem pszichológusai alkották meg a „kívánatos nehézségek” kifejezést arra a megfigyelésre hagyatkozva, hogy a nagy karriert befutó, ragyogó újítók, feltalálók és forradalmárok között feltűnően sokan veszítették el egyik vagy másik szülőjüket. A 20. század meghatározó személyiségei között is látványosan sokan osztoznak Richter sorsában.

A KÖNYVTÁRBA MENEKÜLT

A nagyszülők gyöngyösi háza libagógástól, kutyaugasztól és a sok rokon zsvajától volt hangos. A gyerekeknek nem voltak napi megélhetési gondjaik, de apai örökségükre felnőttkorukig várniuk kellett. „Gida” csendes, megfontolt gyerek volt, kedvelte a magányt, és szeretett olvasni. A zajos nagyszülői házból gyakran menekült a könyvtárba, ahol még a nyári vakáció alatt is falta a könyveket. Itt talált rá a patikus, és így szegődött el mellé gyakornoknak, miközben a gyöngyösi ferences gimnázium tanulója volt, ahová felvettek zsidó gyerekeket is.

1893-ban kiváló bizonyítvánnyal került a budapesti tudományegyetemre, ahol a kor előírásai szerint két évig tanult. Gyógyszerészdiplomáját 1895-ben kapta meg, szintén kiváló minősítéssel. A diploma megszerzése után két év kötelező gyakorlat következett. Richter Gedeon látni akarta a világot, és minél közelebb kerülni a gyógyszerészet újjászületéséhez. Két évre indult, de aztán öt évig maradt távol, és mindahhoz, amivé végül Richter vált, ez az ötéves európai tapasztalat elengedhetetlen volt.

Az új évszázaddal pedig számára is új élet kezdődött, amikor hozzáférhetett végre apai örökségéhez, és hazaköltözött Budapestre. 1901-ben megvásárolta az Üllői út és a Márton utca sarkán álló Sas patikát, ahol organoterápiás (szerves eredetű) gyógyszereket állított elő. Richter érkezése előtt a patika jobban hasonlított illatszerbolthoz, mint egy mai gyógyszertárhoz. A kínálatot a kereslet határozta meg: a patikus azt adta, amit a vevő kért.

TÖBB MINT GYÓGYSZERTÁR

Richtert kereskedők nevelték fel. Ha csak egy jól menő üzletet akart volna, nem ezt a peremkerületi helyszínt választja vállalkozása számára. Sokkal divatosabb, frekvenciátalibb környéken váltott volna patikáját, ahol ugyanannyi munkával nagyobb nyereséget könyvelhet el, és elegánsabb körökben szerez ismertséget.

A Sas patikával szemben, az Üllői út túloldalán azonban ekkor már állt Magyarország akkori legnagyobb egészségügyi központja, és Richtert a tudomány jobban érdekelte, mint a gyors meggazdagodás. Jelenléte a környékbeli klinikákon mindennaposá vált, az orvosokkal folytatott konzultációkon közösen kereshették a gyógyszeres megoldást a problémákra, ami nagyban befolyásolhatta a patika pro-

filját. Az emberek korábban szíverősítőket, gyomorkeserűt, gyógyvizet, arcszeszt és hasonló termékeket kerestek, nem valódi orvosságot – ezen változtatott az orvoslátogatás e korabeli formája.

Richtert mindennél jobban foglalkoztatta egy izgalmas, új módszer, amely Nyugat-Európában hatalmas előrelépést jelentett a gyógyításban. Ez volt az organoterápia. A módszer alapja hormonterápia volt, a hormonokat pedig állati szervekből nyerték. Richter elsőként próbálkozott vele Magyarországon, és komoly sikereket aratott. A készítmények olyan problémákra jelentettek megoldást, amelyek korábban kezelhetetlenek voltak, mint például a szülés közben fellépő komplikációk. Méhösszehúzóds kiváltására használt injekciójának újabb változata ma is használatos, és ez csak egyike azoknak a fejlesztéseknek, amelyek lehetővé tették, hogy a Sas patika több legyen, mint egyszerű gyógyszerár.

Richter felismerte, hogy az organoterápiás szerek hatékonysága és minősége az előállítás gyorsaságában, a frissen feldolgozott alapanyagokban rejlik. Hosszú távú együttműködést kötött több budapesti vágóhíddal, ahol alkalmazottai a helyszínen, közvetlenül az állatok levágása után, frissen dolgozták fel az értékes szerveket, amelyekből számos életmentő gyógyszert állítottak elő.

1902-ben Richter feleségül vette egy fűszerkereskedő lányát, *Winkler Annát*, akivel egy életen át kitarítottak egymás mellett. Házasságuk közel negyven évig tartott. 1903-ban pedig megszületett egyetlen gyermekük, *László*.

A család bővülésével egy időben, mindössze két évvel a patika átvétele után Richter már annyi saját terméket forgalmazott, hogy azok kifejlesztése és előállítása komolyabb laboratóriumi háttérrel igényelt. A labor az évek során folyamatosan növekedett, de képtelen volt lépést tartani a patikus tempójával.

Ekkor olyan döntésre határozta el magát, amely a Richter nevet világszerte ismert márkánévvé tette. Harmincöt éves fejjel nekiállt felépíteni saját vegyészeti gyárát. Ez volt Magyarországon az első „patikagyár”, ahol saját alapanyagokból, saját fejlesztéssel valódi gyógyszerek készültek. Készítményeit az európai élmezőnyben tartották számon olyan versenytársak között, mint a mai napig a világ legnagyobbjai közé tartozó Bayer.

Richter gyakran ugyanarra a problémára mindig új megoldással állt elő. Jó példa erre az 1912-ben szabadalmaztatott Kalmopyrin, amellyel az Aspirint gondolta újra. Azóta több mint egy évszázad telt el, de a Kalmopyrin máig ott van szinte minden magyar háztartásban. Richter tisztában volt a kommunikáció fontosságával is, hiszen nem elég jó gyógyszereket gyártani, az embereknek tudniuk is kell róluik.

Kifejezetten támogatta, hogy egy családból több generáció is nála dolgozzon, ami bensőséges légkört teremtett a gyárban. Mindenki ismert mindenkit. A dolgozók tudták, hogy a nagyságos úr minden reggel a kapuban kezd, és ott köszönti az érkező munkásokat. Ritkán fordult elő, hogy valaki kétszer késett.

Richter időközben a budapesti társadalmi élet rangos, megbecsült tagjává vált. Hogy egy gyógyszergyár a háború után nagyobb és erősebb, mint előtte, az talán nem meglepő. De hogy hogyan éri el mindezt, az nem mindegy. A tudás, amely gyógyítani tud, ölni is képes, a fegyvergyártásban ráadásul rengeteg pénz van. Richternek is felajánlották a háború alatt a harci gázok gyártását, ő azonban visszautasította

Richter utazóügynökei bejárták a világot

Az Üllői út és a Márton utca sarkán álló Sas patikát vásárolta meg

a lehetőséget. A cég a második világháború alatt is megőrizte önállóságát és függetlenségét, Richternek a vegyipar-gyártással szemben hozott döntése pedig erkölcsi tartást adott.

NÉVRŐL ISMERTE AZ ALKALMAZOTTAIT

1923-ban nyílt meg első külföldi leányvállalata Zágrábban, amelyet számos külképviselet és gyáregység követett Európában. A két világháború között a vállalat jóformán meghódította a világot, és ebben a szakmai sikeren kívül kulcsszerepet játszott Richter Gedeon, az ember is. Névről ismerte gyára minden alkalmazottját, ahogy a hazai és európai orvostudomány minden fontos szereplőjét is. Partnerei barátként gondoltak rá.

Egyetlen fia a legjobb svájci intézetekben szerzett vegyész-mérnöki diplomát. Apaként azonban neki is kijutott az aggodal-

makból, például amikor László azzal a botránnyal került az újságok címlapjára, hogy 28 ezer pengős hamis váltót írt alá. Majd titokban feleségül vette a *Hyppolit, a lakáj* című filmből ismert szubrettet, *Fenyvessy Évát*, ami még időben kiderült, és így válás nélkül, némi pénzmozgást követően kimondták a házasság érvénytelenségét. Apa és fia ezután hosszú ideig nem beszéltek egymással, Lászlót pedig büntetéként több hónapos dél-amerikai útra küldték. Hazatérte után feleségül vette a számára kiszemelt menyasszonyt, egy sebészprofesszor lányát, *Lobmayer Ilonát*. Kapcsolata az apjával nem volt felhőtlen, de feleségének köszönhetően azonban sokkal békésebbé vált.

Richter Gedeon ekkor már egy multinacionális nagyvállalat tulajdonosa, akit 1929-ben kormányfőtanácsossá neveztek ki. A cég utazóügynökei bejárták a világot, és végül fia is kereskedőként találta meg helyét a cégben. A Richter ekkoriban vált részvénytársasággá, de részvényeit továbbra sem értékesítették – Gedeon azokat a család tagjai között osztotta szét.

NEM MENEKÜLT EL

A vállalat az ő tapasztalatának, tudásának és megérzéseinek köszönhetően a második világháború is sikerrel túlélte. És Richter Gedeon? Ő az utolsó pillanatig nem akarta elhinni, hogy egy kormányfőtanácsosnak menekülnie kellhet. A zsidótörvények megtiltották, hogy továbbra is igazgató maradjon a gyárban, amely a nevét viselte. Richter azonban változatlanul tele volt ötletekkel és tervekkel, gyárakat akart nyitni, jótékonykodott (több mázsa csecsemőtápszert osztott szét a rászorulóknak), mint akinek nincs veszélyérzete.

Nem gondolt a menekülésre, de László fiát az utolsó pillanatban, még időben átjuttatta Törökországba. László felesége és gyermekei az asszony származása miatt mentességet élveztek, ők vidéken vészték át a háborút. László csak 1945-ben, Svájcban találkozott újra velük.

Gedeon azonban hiába igyekezett lavírozni az életét ellehetetlenítő rendelkezések között, 1944 elejére környezete számára is nyilvánvalóvá vált, hogy neki is menekülnie kellene. A pápai nuncius látogatása sem csak az egyház kitüntetése lehetett Gedeon jótékonykodásáért, a Vatikán követe szállíthatta azokat a menleveleket, amelyek segítségével Richter és felesége számára lehetségessé vált az ország elhagyása.

Ő azonban képtelen volt megválni a vállalatától, amely egyet jelentett számára az életével. Még ekkor is hitt abban, hogy mindaz, amit Magyarországon felépített, megóvja őt.

1944. december 30-án lőtték a Dunába. Napra pontosan hetven évvel később, 2014. december 30-án *Spáh Dávid* rendező *Nem tűntem el* című, Richter Gedeon életéről készült dokumentumfilmjével emlékezett meg róla a Magyar Televízió.

Oravecz Éva Csilla

Élményt Minden tekintetben.

Händel: Nagy Sándor ünnepe
Vezényel: Ralf Beck
2015. március 28. / 19.30

mupa.hu

Szandigépi partnereink

Szandigépi partnereink

A Magyar Nemzeti Színház partnereink

Jegyekért forduljon a Magyar Nemzeti Színház jegyirodához, telefonon: 06-1-461-1000, 06-1-461-1001 vagy személyesen a Magyar Nemzeti Színház jegyirodájában. Színházi információk: 06-1-461-1000, 06-1-461-1001

06-1-461-1000